

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Kraljica Jelisava.

Bolno i ojadjeno srdce gonilo Ju u sviet. Ona je svojim ranama tražila lieka u plemenitim i čovjekoljubivim djelima; Ona ga je tražila na dalekoj pučini morskoj i na nebatičnim vrhovima. Tu bi se zamladila; tu Joj poskočilo srdce, a bolna se duša raztapala od krasota prirodnih.

Čudne li sudbine! U koljevci planinarstva, u dražestnoj Ženevi, nadje 10. pr. mj. svoju smrt. Pade žrtvom ubilačke ruke, zvierske duše, koju velebna priroda nije oplemenila i podjarila.

Mir pepelu uzvišene planinarke-kraljice Jelisave!

* * *

Bože kriepio, blagoslovio i poživio prevedroga našega vladara, Franju Josipa I.!

Planinarstvo i svećenstvo.

(Svršetak).

III.

Pokazasmo velike zasluge slovenskoga svećenstva za planinarstvo, a dodajemo, upozoreni od odbornika sloven. planin. društva g. prof. I. Machera, da je sada najmarljiviji slovenski planinarski pisac g. kapelan I. Mlakar (u Postojni), čije opise donosi slovenski »Planinski Vestnik« pod znakom: I. M.

Pokazasmo, da na veoma mnogih gorskih visovih (od 800 do 2500 m.) ima po slovenskih krajih crkvâ i crkvica, a uz njeke su ili nove planinarske kućice ili od davna zvonarski stanovi, koji služe prigodice i planinarom.

Gorski visovi po hrvatskih krajevih ni s daleka ne obiluju tolikimi crkvami i crkvicami, a, izuzamši njeka župna sela u našem gorskom kotaru i njeke gorske crkve po primorju i otočju istarskom, naše su gorske crkvice gotovo sve bez zvonarske kućice, a same su kukavne, njeke posve zapuštene i trošne, najpače u novije doba predane razsulu (n. pr. rimokatolička crkvice sv. Petke u Žumberku, na visini od 800 m., blizu glavne ceste; ona na briegu sv. Jakoba preko 500 m. nad Očurom, ili nad Radobojem, premda ima uza sebe liepu kuću za zvonara i za boravak svećenikâ prigodom proštenja, u novije doba kao da se zapušta.) U tom obziru mnogo bismo se imali truditi, da se iole primaknemo primjeru naše slovenske braće. Za pristojniju uredbu i održavanje naših jur postojećih gorskih crkvica, pak za podizanje nekotih novih, mogli bismo dosta polučiti, da se udružimo, spajajući s planinarskimi svrhama svrhe nabožne, rodoljubne, naučne, ekonomijske i higijenske. Kolovodje u tom prosvjetnom poslu mogu biti samo naši svećenici.

Pokušajmo obratiti se obrazloženimi prošnjami na biskupske i kaptolske oblasti, koje imadu velikih gorskih šuma, i na svjetovna velika gorska šumska vlastelinstva, to posebnička to občinska, pak će nam, uz zagovor našega svećeničkoga staleža, možda poći za rukom, da započmemo nov prosvjetni posao, koji će, kako rekosmo, sjedinjivati nabožne, patriotične, naučne, ekonomijske i higijenske svrhe s planinarskimi; t. j. da započmemo popravljati ili s nova podizati gorske crkvice, udešavati im tornjeve za pogledališta (vidikovce), prigradjivati im po kućicu za zvonara, koji bi ujedno bio lugarom gorskog vlastelinstva i opravljao meteorologijske bilješke, a prigodice podavao stan i hranu planinarom ili takovim osobam, koje bi tuj radi zdravlja i oporavka njeko vrijeme ljetovale.

Svetčano otvaranje popravljenih ili na novo sagrađenih gorskih crkvica ter svaki god takove crkvice bio bi prilika, da se onako, kako nam to kažu primjeri naše slovenske braće, na vanredan način goje nabožna čustva, pod uvjetom dakako, da se takove svetčanosti ne pogane neumjerenošću.

Pobožna svetčanost u gorskoj crkvi može se naravno spojiti sa zavjetom na uspomenu n. pr. okolišnoga potresa ili okolišne bitke s Turci, ili s uspomenom na kojega u okolišu rođena a za domovinu velezaslužna pisca, vojskovođe, duhovnoga ili svjetovnoga odličnika i t. d. Ovako bi se nabožnoj svrhi pridruživala rodoljubna svrha.

Svećenici, koji župnikuju ili kapelanuju u gorskom kraju, nauči bi mogli koristiti sabiranjem gradje prirodopisne, geografske, folklorske, lokalno-poviestne (o starih gradinah) po obližnjem gorju i prigorju, i prigodnim nadziranjem meteorologijskoga opažanja na obližnjem gorskom visu. Koristeći ovako nauči, ujedno bi tim sebi zasladjivali i uzvisivali svoj zabitni gorski boravak, i podržavali žive duševne sveze sa prosvjetnima središti, na uhar i sebi i njim. Vidici s gorskih visova, ukrašenih crkvicom i planinarskim stanom, njim bi bili pristupni i u studenije doba, kadno je pogled najbistriji i najdalekosežniji, ter bi njihovi opisi takovih riedkih vidika njetili u Hrvatâ mar za estetičnu stranu planinarstva. A nije na odmet ni ono, što je običajno u njemačkih, talijanskih i francezkih alpinskih krajih, naime da naobraženi planinar nalazi u gorskom zabitnom selu stan i hranu u župnika (»curata«), dakako za primjerenu odštetu; u turističkih knjigah o Tirolu i Švicarskoj nalaziš obilje takovih bilježaka, pak je taj običaj i kuratom i planinarom na mnogovrstnu korist.

Kao prirodopisni sabirač u okolišnom gorju može župnik ili kapelan pripadom potaknuti, da se otkrije izvor novoj privredi okolišnoga puka u sabiranju ljekovita bilja ili u rukotvorstvu od drva ili u porabi koristnih ruda ili u razumnijoj gojitbi i uporabi gorskih šuma, itd. U alpinskih krajevih je već počesto koji goranski svećenik kao gojitelj prirodopisa pokrenuo novu privrednu granu svojih gorana.

Goranski župnik ili kapelan može kao nadglednik obližnje planinarske kuće raditi i u prilog higijenskim svrhama: po koji klerik ili svećenik može u toj kući naći oporavno ljetno boravište, ako je uz nju gorska crkva i njezin zvonar; i u tom smo obziru vidjeli primjerâ u naše slovenske braće.

Da se pak uvješte naši goranski svećenici spajati s planinarstvom prirodnaučne svrhe, tomu je hora za doba njihovih nauka, dok su još učenici u gimnazijskih, pak onda u bogoslovskih biskupijskih zavodih; za doba tih svojih nauka mogu se upućivati u plemenite prosvjetne zadatke planinarstva. Kad po alpinskih krajih za velikih školskih praznika sve vrvi od planinara iz sjeverne Njemačke, koji planinarstvo upotrebljavaju u naučne svrhe, zašto se ne bi u nas bar dielak onih svećenika, koji službuju u gorskih krajevih, poslužio krasnom prigodom, da se planinarstvom bavi na korist prirodnih nauka? A obilnije sudjelovanje svećenstva u goju prirodnih nauka — kako to vidimo u zapadnih prosvjetnih naroda — koristi i ugledu svećenstva i objektivnosti prirodoznanstva, u kojem bi inače lako pretegnuli i posve prevladali ekstremni smjerovi.

Nema dakle sumnje, da bi živo sudjelovanje hrvatskoga svećenstva u plemenitih zadatkih planinarstva moglo mnogo ploda donositi pravomu i zdravomu prosvjetnomu napredku našega naroda. Ako ovoj našoj misli povladi naše svećenstvo, to će ona prije ili poslie postati djelom, veoma blagotvornim po našu domovinu.

Dr. Franjo Marković.

Planinske životinje.

Piše dr. Lazar Car.

I. Sisavci.¹

Divokoza (*Antilope rupicapra*; die Gemse) je danas prava alpinska životinja, nu za dobe oledbe živjela je i u nižim predjelima. Poslije oledbe, kad navališe moćniji doseljenici, bude potisnuta na visoke planine, gdje joj je sada izključivo njezina domovina.

Divokoza spada među preživače (*Ruminantia*), od kojih, osim inih, svatko dobro poznaje barem dvie hrpe: preživače sa šupljim rogovima (*Cavicornia*) kamo spada govedo, koze, ovce i antilope, i preživače sa punim, razgranjenim rogovljem, kamo idu jeleni i srne. Kuda se goder po svietu obazremo, svuda ćemo naći, da se antilope i jeleni izključuju; gdje živu jeleni, kao jači, tamo nema antilopa. Glavna im je postojbina centralna i južna Afrika, gdje prebiva do sto raznih vrsti i gdje nema ni jednog jelena ili srne. U drugim je stranama svieta obratno. U Europi živi osim divokoze samo jedna vrsta antilope u stepama južne Rusije a to je saiga (*Colus tartaricus*). Na suprot ratobornim jelenima, divokoza je mirna životinja, koja riedko kada i to samo za vrijeme parenja napada. Divokoza je nadalje vrlo nježna i osjetljiva životinja, te se daje teško pripitomiti.

Da je ona prema klimatičkim promjenama osjetljiva, pričinja se u prvi mah čudno jer živi na divljim planinama, gdje je nepogodama vremena dosta izvrgnuta? Ne tako. Zime ima u njezinoj postojbini dosta, ali nema tako velikih oprieka temperature kao u nizini. U ravnici mienja se toplina u zimi između kojih — 20° C + 30° C u ljeti i svaka životinja nije kadra, da podnese ove protimbe. Na planinama je drugačije. Žega u ljeti nije tako velika, jer hladni zrak iz visočina struji u doline, a u zimi se topli zrak iz doline diže, ublažujući zimu. Zatim kosi sunčani traci padaju na bokove gora više okomito, nego na ravnicu, te ih po tome i jače ogrijevaju. Životinja nalazi dakle u zimi uvijek mjesta, na kojima se može sunčati i grijati. Ljetnoj žegi opet može i tako izbjeći, da se sklone na sjeverne, osojne obronke ili da uzadje na veću u visinu. To divokoze i čine, pa prema tomu i znamo, gdje ćemo ih naći u koje doba godine. U ravnici je životinja posve izvrgnuta vjetru, dočim ima u gorama sa prodolima i klancima uvijek zavjetrine, kamo se životinja zaklanja pred vjetrom i vijavicom.

Divokoza živi pojedince, a samo kad se pari, sakupe se ženke sa mladima u stado, koje predvodi jedna stara i iskusna ženka. Mužjaci prate takodjer stado, nu nikada u neposrednoj blizini, već ga obilaze, te se najjači mužjak neprekidno bori sa svojim suparnicima, koje ne pušta do ženka. U zimi se spuštaju divokoze čak u doline.

Divokoza pase planinsku travu, a jede i nekoje korijenje i lišće raznoga

¹ Vidi br. 2. »Hrv. Planinara«.

drveća, u zimi brsti mah i granje; a izlazi na pašu obično u zoru i za sunčana zapada.

U nas živi divokoza na Velebitu, u šumama briega Kozjaka (1620 m.), gdje je g. 1891. neki lugar ubio jarca, pa i naš muzej ima divokozu iz Like. Ima ih i na Bili (1496 m.), gdje bijaše prije i jelena. Velebitski vrhovi Mali Kozjak (1466 m.) kod Mrkvišta, Kozjak (1213 m.) Prizni na iztoku, Oštri Kozjak (1060 m.) i Mali Kozjak (936 m.) kao Brušana, dobili su valjda ime od divokoze.¹ Da je nekoć divokoza živjela i u Gorskom kotaru svjedoči lubanja, koju nadjoše u pećini (spilji) Hajdova hiža kod Broda na Kupi.² Godine 1890. ubiše jednu divokozu kod Pregrade u Zagorju, koja je ovamo svakako zalutala iz susjednog Štajera.³

Mnogo običnija, ako i manje tipična alpinska životinja je medvjed (*Ursus arctos*; der Bär). Ovaj je još za Caesarovih vremena živio ne samo na planinama, nego svuda gdje su se stercle velike prašume. Danas mu je utočište samo u visokim gorama. Domovina su mu hladne i umjerene zemlje staroga svijeta. U Engleskoj, Franceskoj i Njemačkoj posve je već zatrt, kao što i u Slavoniji, gdje bijaše medvjeda još u prošlom vieku u krajevima oko Požege i Pakraca, a bilo ih je valjda i u gori zagrebačkoj našto nas sjeća i Medvedski brieg kod Čučerja.

Današnji medvjed potiče po svoj prilici od glacijalnog spiljskog medvjeda (*Ursus spelaeus*) od kojih se i u našim spiljama našlo ostanaka. Razlike medju obima nisu tako znatne. Što je spiljski medvjed dosegnuo 3.10 metara, a današnji jedva 2 metra, tomu će biti razlogom, što danas medvjed obično ne postizava više toliku starost, jer mu do nje čovjek ne da doći, a s druge strane, jer ih ima malo, prisiljeni su da se pare u užem srodstvu, što je na uštrb svakoga organizma.

Medvjed hranu ne izbire; pase travu, mlade usjeve; ždere pupoljke, voće, šumske bobbe, kukuruz, krumpir i gljive, a znade se, da mu je med osobita poslastica od kojega mu i ime. Poslastica su mu i šumski mravi, koje traži u mravinjaci ili prevrača trupce i kamenje. Grabi i životinje, te je u planinskim krajevima domovine pogibeljan govedu.

U zimi spava, nu to nije trajni zimski san, iz kojega bi ga mogla samo toplina probuditi, već ga i svaki nemir diže i u bjeg natjera. Kadšto se i sam dignu, te izadje na šetnju, a u veljači je pogotovo opet na nogu.

U nas ima medvjeda u Gorskom kotaru, u Lici i Krbavi, a ne manjka Velikoj i Maloj Kapeli. Naš narod razlikuje dvie »fele« medvjeda. U Gorskom kotaru živi »mravičar« ili »mravišćak« (*Ursus formicarius*; Braun — ili Ameisenbär), a u drugim spomenutim krajevima domovine »grivaš« (*Ursus colaris*), koji ima oko vrata »grivnu« od bijelih dlaka, pa smo takovog medvjeda vidjeli

¹ D. Hirc: Velebit. Senj 1897. p. 13. — ² D. Hirc: Gorski kotar. Zagreb 1898. — ³ U hrv. šumarskom paviljonu u Budimpešti bila je izložena divokoza koju su ubili u šumariji Krasovskoj kod Otočca. Ur.

g. 1891. u Zagrebu na jubilarnoj izložbi kamo je dospio brigom velikoga župana Budisavljevića sa Plješivice u Krbavi.

Ima medvjeda i u šumama oko Severina karlovačkoga, gdje je lov lovio i pokojni Brehm, a više ih ubio bivši gospodar grada Mane Vranicani. Bilo je medvjeda i u Žumberku.

Akoprem nam do sada nije poznato nijedno mjesto domovine, gdje bi živio bijeli zec (*Lepus variabilis*; der Alpenhase) moguće je, da ga ipak ima na našim visokim planinama. Naš muzej ga ima iz susjedne Štajerske, a nedaleko od granice hrvatske.

Bijeli zec razlikuje se od našeg šumskog ponajprije dlakom, jer je, kako mu i ime kaže, biel. Posve biel je dakako samo u zimi, nu i tad mu vrhovi ušiju ostaju crni. U ljeto je maslinasto-zagasite dlake. Radi biele dlake baš ga i spominjemo, jer nam se pruža sгода, da upozorimo na tu osobitost alpskih životinja, koju diele sa polarnim životinjama.

Sve su životinje više manje onakove boje, kakav je kraj u kojem živu. Taj pojav poznat je u zoologiji pod imenom simpatičkih boja. Ako se životinja ne iztiče odviše svojom bojom od okoliša, tad se iz daleka i teže opaža. Neprijatelj, koji ju progoni, ne opazi je tako, a s druge opet strane može se sama laglje drugoj životinji, svojemu plienu, neopažena približiti. To je posve utvrđena teorija, koju ne obara niti mogući prigovor, da bi se po tom ona životinja, koja služi drugoj za hranu, mogla svojom simpatičkom bojom i posve otetiti svomu neprijatelju, pak mu na taj način ne bi padala žrtvom, a napadači da ne bi nikada ni došli do svojeg pliena, jer ga nebi za vremena zamietili. Vidimo ipak, da se grabežljivac jednako hrani sa manjim životinjama i slabije sirotice padaju svom krvniku u ralje. Sa simpatičkim bojama ne postizava se dakle potpun uspjeh, nu one svakako pomažu životinje u njezinoj borbi za obstanak. Životinje još bi i više stradale, da toga sredstva nemaju i mnogo bi već i izumrla bila. —

U krajevima, koji su malo ne cijelu godinu pokriveni sniegom, okolica je dulje biela, tu će biti bez dvojbe i za sve stanovnike, ili barem za onakove, koji su možda najviše izvrgnuti pogibelji, od velike koristi što su bijeli. To opažamo i kod mnogih sisavaca i ptica na visokim planinama, kao i na dalekom sjeveru. Zato je i bijeli ili planinski zec u ljetu sličan onomu pustomu grmlju, u kojem prebiva, a zimi je upravo biel kao i snieg, koji ga okružuje.

Nu zašto mu u zimi, kad je inače posve biel, vrhovi od ušiju ostaju ipak crni? Po Grant Allenu za to, da mladi zečići mogu svoju majku u sniegu slediti, a ona opet nje lako naći. Ove malene crne pjege ne kvare u većoj daljini efekt od simpatičkih boja, a u blizini vrše evo vrlo sgodnu službu.

Kad si je već bijeli zec znao pribaviti gušće krzno za hladnije pedneblje i bijelu dlaku za zimu, i tako se prilagodio mrzlim i sniežnim krajevima visokih planina, to mu nije nužno, da stoji na viečnoj straži i da prisluškuje svakomu i najmanjemu šuščaju. Pak doista ima alpski zec kraće uši od svojeg niže živućeg rodjaka. Osim toga je i nešto manji, možda usljed oskudnije hrane.

Ne živi baš na najvišim kamenim pustarama, već u kraju klekovine (*Pinus pumilio*; *Krummholz*) gdje se obdan krije pod šikarjem, a jutrom i večerom na pašu izlazi. U zimi spušta se u niže šumske krajeve.

Risu je (*Felis lynx*; der Luchs) domovinom Norvežka, Švedska, Rusija i daleki sjever Azije. Običan je u Granbündenskim Alpama, na Karpatima i u velikim šumama donjega Dunava. U Kranjskoj bilo je risova još god. 1846. i god. 1858., dočim ga u doljnoj Austriji utamaniše u 40-tim godinama. Ris je veoma pogibeljna zvier, jer ne ubija samo onoga, što poždere, nego i daleko više. Od srne, ovce ili jelena pojedje samo po koji kilogram mesa, ostalo ostavlja liscama vucima i gavranima. Dospije li među stado ovaca, tad davi bez mjere i milosrdja. Poznati su slučajji, da je zadavio trideset do četrdeset komada. Ris svoj plien ne naganja, već vreba na žrtvu, i u jednom ili dva ju maha zaskoči. Ne podje li mu to odmah za rukom, ne proganja životinju dalje. Najradje skače na hrbat i pregrize žilu krvavicu na vratu.

Krvoločna i grabežljiva ova zvier sačuvala je svoje ime u Gorskom kotaru u vrhu Velikom i Malom Risnjaku, kojega zovu u Razlogama i Risnik. Još god. 1885. zabilježio je g. Hirc u Lazcu (pod Risnjakom) i u Šegini, da ga i sada čuju, kako »dreči«. G. 1854. ulovio je lugar Filip Osbolt iz Vršića kod Crnoga luga risa na željeza na istočnom obronku Risnjaka i krzno mu odnio šumarskomu uredu u Čabru. Prije više godina ubio je risa na Risnjaku lugar Mate Wolf iz Okruga, dočim je još g. 1865. za mjesec dana zaglavilo pod vrhom Risnjakom 17 mula i više konja i svakomu bijaše razkrenut vrat i krv izsisana. —

Ima risova i na Velebitu, što bijaše čuvenom Brehmu nepoznato.

Na Velebitu ih ima u neprohodnim šumama vrhu Kozjaka, ima ih na Bilu gdje je ris g. 1875. raztrgao dva čovjeka. Od risa dobio je ime i brieg Risovac (1112 m.) što se uzdiže u Velebitu kod Rudopolja među Jelovcem i Jasenarom, a ima, vrelo Risovac na Visočici, i vrh Risovac na Plješivici. U Boki kotorskoj ima mjesto Risno, koje možda od risa dobilo svoje ime. Na Velebitu vele, da se ris »dere« ili da »riče«. ¹⁾ Godine 1882. ubiše jednog risa kod Belovara; u Bosni živi ris u zborničkom kotaru, pa ga ima i na crnogorskoj granici.

Alpinska zona prem je siromašna na višim životinjama, naročito na sisavcima, broji drugud po Europi ipak još neke stanovnike, koji kod nas ili manjkaju, ili bar do danas nisu nadjeni. Tako živi kozorog (*Capra ibex*; der Steinbock) samo u krajevima između Piemonta i Savoje, naročito u dolini Cogne, pak na Pirenejama i Kavkazu. Alpinski Svizac (*das Murmelthier*) kod nas posve manjka. Alpinska rovkica (*Sorex pygmaeus*; die Alpenspitzmaus nisu nam poznati iz domovine, nu moguće, da ih nadje koji lovac ili planinar i time obogati hrvatsku planinsku faunu, nu usuprot poznamo planinskoga vuka ili srnada, koji je »žučkaste« dlake i »podkasast« čime se razlikuje od lužnoga kurjaka ili lužnjaka.

¹⁾ D. Hirc l. c.

Na Komušarovoj pećini.

Lanjske sam godine mjeseca kolovoza došao u Vidovec i odavle se prvi put uzpeo na Banovu pećinu, kojoj se na suprot uzdiže puno veća i vreltinja Komušarova pećina za koju mi rekoše, da se s nje vidi Drava i Sava, a sama pećina na 24 ure daleko.

Ovo bijaše uzrokom, da sam se u svibnju t. g. zaputio u Vidovec, odnosno u Komušare. Bijaše još rano kad sam sa svojim sinom Božidarom sustao na Mlinarskoj cesti i čas zaustavio oko na dalekoj i bujnoj Savskoj nizini, čas na Mirogoju, na prigorju Zagrebačke gore, koja se zaodjela u gizdavo proljetno ruho, pa na dalekoj Lipi i Planini, što se iztočno uzdižu u gori. U ugodnoj zeleni, blagom i svježem zraku, što struji sa gore i potoka Medveščaka, dodjismo i do gradske mitnice, a time u onu milovidnu Žaversku dolinu, gdje se cesta dieli u dvoje: na lievo te vodi u Šestine, na desno u Gračane, a uz romoneće potoke što običu vinorodni i zaobljeni Okrugljak na kojem se medju mrku crnogoricu zaklonila villa zagrebačkoga gradjanina Nosana.

Uzka dolina gračanska tako je zanimiva, da se oko ne utruđi, gledajući onu raznolikost prirodnu, koja se tu na malenu prostoru pribrala. Kad si minuo Okrugljak, ukažu ti se gračanska brda, pod crkvom sv. Mihalja zaobljena i pusta Golača, po kojoj obično plauduje vesela pastirčad, a pred tobom kameni Gračec od kojega mjestu ime, a straga bregovi gore zagrebačke.

Idući uz lievu obalu Gračanice, dodješ do razkršća: jedan put vodi pod Gračec, u Dolje (1,1 km.), i na Sljeme (13,7 km.) dočim se drugi po malo uzpinje. Od ovdje se sve to više iztiču laporni slojevi sa kojih su vinogradi bijeli ili sivo-bijeli, tlo slabo rodnije, a vegetacija mršavija.

Uzašav na najvišu točku, shvati ti oko cio brdoviti kraj oko Gračana. Na briegu se u pitomoj zeleni pribralo mjesto u kojem se crveni zvonik sv. Mihalja, dalje crkva u Šestinama, dočim se prama zapadu modri Samoborska gora.

Svrneš li okom preda se, zagledaš Dolje i Črnu vodu sa vinogradima, bregovitim šumama, zelenim livadama, a kad si došao do kuće gradskoga šumara, evo te na pragu nove ceste, što odavle vodi dolinom, Bližnicom a uz bučeci i štropotajući potok na Sljeme (126 km.) Kad si ostavio Črnu vodu zagledaš po bregovima pribrano selo Baćun, odkuda vodi put do spilje Šupljaste pećine, a kad si se po dva puta spustio i uzdignuo, evo te blizu sv. Šimuna ili Markuševca. Tu kod propela vodi jedan put preko vinograda u goru, a ja u nadi, da ću doći u Trnavu krenem njime, pitajući uz put za Kelekov brieg, osobit »Kostajnik«, za koji mi se činilo, da sam njime prošao lani. Taj brieg nije nitko poznao, a ja, hodajući sad gore, sad dolje, došao u jedan jarak, koji mi bijaše poznat od lani; došao sam i do potoka i po tome sudio, da sam u Trnavi.

Pitam seljake, pitam žene, ali nitko ne zna za Kelekov brieg, a kad sam ih pitao, kako se zove potok, rekoše Baćunski potok, a kad ih zapitao, kamo vodi put, odgovoriše pod Šupljastu pećinu. Sad mi bijaše stvar jasna: u mjesto da sam došao u Trnavu, došao sam u Baćun.

Pitajući dalje, kojim ću putem, jer se u selu putevi križaju, reče mi jedan seljak da podjem, ovim; ali zadjem opet. Dodjem pred jednu kuću i vidim djevojku, koja se češljala i pristaru ženu, pa ću joj ovako: Bludim okolo već de-bele pô ure, idem od Poncija do Pilatuša; molim vas, koji je najkraći put u sv. Šimun?

Ona, mjesto da odgovara, spusti ruke, pa udri u grohotan smjeh, dodavši odmah: «Vem su sada kod Pilatuša».

— Kako to? priupitam brzo.

— No, mi se zovemo Pilatuši, a oni idu od Poncija do Pilatuša.

— Nasmijav se od srca tomu slučaju, podjem do crkve, a odavle na cestu i dodjem naskoro do raskršća. Cesta vodi dalje, a ja krenem u selo Deščevec pod hladovite hrastove, da tu odmorim i malo založim. Sad sam bio na pravu putu, sada tamo, zašto sam pitao.

Bilo je blizu deset sati i narod hodao u blagdanskome ruhu k misi, a kako su mužkarci, žene, momci, djevojke i djeca prolazila tik mene, igralo mi srce, kad sam ugledao nošnju, koja mi je od svih naših narodnih nošnja najmilija. I u Zagrebu stanem vazda rado, da se nagledam onih oku toli ugodnih boja, što ih složiše priproste ruke seljakinje iz župe šestinske i svetošimunske. Narodna nošnja u Šestinama i Sv. Šimunu najznačajnija je slika u životu naroda okoline zagrebačke.

Kako gladkoj kosi liepo pristaje ona biela peča za ljubičastim bojama, kako mило straga vijore crvene svilene vrpce, dočim se sprieda privija grudima crveno-bielo-modra boja; kako suknja i haljinac bieli poput sniega i urešena biela pregača, koju povija crveni svileni rubac, krasno pristaju! A na nogama oni lahki i značajni opanci u kojima ženske stupaju vesela srca zaboravljajući na terete i teško breme svagdanjega života, kad ih zvono zovne u hram božji.

Djevojke biele ko vile, pokrivaju glavu crvenim rubcima, koje vežu u zatiljku, dočim kite ukrasuju zelenom svilenom vrpcom, a vrat crvenim koraljima medju kojima sjedi i titraljka značajna oblika.

Momci u visokim i nabranim čizmama, stupaju voljko, šale se medju se ili s djevojkama, pokriv glavu malenim crnim šeširom sa narodnom trobojnicom, a prsa modrim prslukom, opasav se crnim pojasom.

Kad je ta svečana povorka, koja bi mogla zadiviti svaki narod Europe, minula, krenuh i ja preko sela i to putem, što vodi uzbrdice vinogradima i dodjem na brieg Jakopec, onaj brieg, za koji sam imao pitati. Zarasao je hrastovom šumom i izkrižan putevima i stazicama. Možeš preko njega, a možeš i obronkom, koji te dovede u Trnavu, seoce, što leži medju visokim bregovima uz istoimeni potok, gdje u ugodnu hladu ima i gostionica.

(Svršit će se).

Uzlaz na velebitsku Visočicu (1619 m.)

(Svršetak).

Dne 3. srpnja u 3 sata u jutro krenusmo dalje. S nama podje i svih 16 pratilaca, koji su nam nosili prtljagu i hranu, te nam put pokazivali za nagradu od 1 for. (za svakoga pratioca). S Jandrine poljane vodi nogostup kroz šumu šljemenom bîla, koji se diže k vrhu Visočice. U 4 sata stigosmo na gorski proplanak, t. z. Strugu i zatekosmo temperaturu od 16°C. Cijeli taj sat pratila nas je magla, pak su nam ponesene baklje u dobar čas došle. Na toj Strugi nasto pravo komešanje zračnih struja, preganjajući maglu amo tamo. To je vrlo zanimiv gorski pojav, koji se u ravnici ne može tako lako vidjeti. Idući dalje kroz mali omar, hvatasmo se vrhova Visočice, kojih ima četiri na broju do njezina ponajvišeg visa (1619 m.) kamo stigosmo u 5½ sati u jutro i zatekosmo cijelu Visočicu gustom maglom obavitu sa temperaturom od 11°C.

U 5h^{40'} bijaše 10°C

« 6h « 10°C

« 6h^{30'} « 10°C

« 7h « 18°C

Kameni vrhovi Visočice obrasli su s ličke strane mjestimice šikarjem, ponajviše klekovinom, a s primorske strane travom i dračem. Po šljemenu vrhova Visočice kopali su naši pratioci srčanik-korijen, koji se reže u šljivovicu ili kumovicu za liječenje kašlja, srdobolje (lijavice) i boli želuca.

Na vrhu Visočice nasto u našem društvu pravi planinski život. Ko je god slutio, da ima još štogod od ponesene zaire za hranu, taj se grčevito hvata u utrobu torbe, te izvlači nogu od kokoši ili skrišku sira bijeloga, il' po koju komišku sardelju. Neko guta ždrkljaj šljivovice, neko konjak (cognac) na usta nslanja, neko pako crveniku vino, da rastjera i studen i maglu. Dok su se putne torbe istraživale i izvrtale, dotle su naši vjerni pratioci navalili granja, ukresali vatru i stali za nas doručak pripravljati i to vinom, a ne vodom hladnom, jerbo sve bješe ponestalo. To i njima bog i sreća dade, te ih zapa cijeli doručak.

Magla nije nikako htjela, da se razidje, nego se je od časa do časa kao pomamna motala iz Like preko velebitskih vršina i duliba. Nije bilo druge nego udariti u razgovor i pjesmu. Medjutim sam bio uhvatio starca Gjukana Janića, koji dobro pozna cijeli predio Visočice, da mi priča, gdje je koje vrelo, ponor, pećina i dr. Moj Gjukan odveza, kao da iz knjige čita i osim već napomenutih vrela, ponora i pećina stado nabrajati: K sjeveru ispod Visočice ima dobre vode u vrelu Crljeni potoci, k jugu od vrha Visočice jest kapnica Jezerina. U nju voda samo kaplje, ali je vrlo ledena. Sjeverno od napomenute Struge nalazi se vrelo Potoci, za tim vrelo Struge na putu na Palež k lugarskoj pošti. Oba vrela jesu zapadno od Visočice. K južo-istoku od Visočice ispod vrha Jelovca (1602 m.) na dalmatinskoj medji vrlo je dobro vrelo Bobika, i to kod Jelovačkih vrata na istok, a na zapad je vrelo Korana. Kad se ide iz Like počiteljskim putem k moru, pak se niže Jelovca s morske strane dodje k jednomo kamenu

koji stoji na tri druga kamena, okrene se desnim putem i dodje se do jedne sniježnice. Ide li se pak uz Počiteljsku dulibu kroz Smrčevu dolinu, te se okrene desno pod drugi vrh Visočice, nadje se na istok od njega Crna sniježnica. Kad se ide s počiteljske strane na Visočicu, pak se izadje na Rudinu, okrene se desno, prodje se između dvije glavičice, nadje se plasina i na njoj bunar, na kome se ljeti blago poji. — Vodene pećine, suve pećine i bezdani: U Pećinskom vrhu više Janića vrha ima dvije suve pećine. K njima se dolazi putem u Pjevačevu dragu. Ta jedna pećina duga je oko 40 m., a široka oko 20 m., te bi u nju moglo stati hiljadu ovaca. U toj pećini ima i golubova, a u nju se može ići do 40 m. daleko i čuje se, gdje voda prelama. U drugoj pećini otpada kamenje, stoga je u nju pogibeljno ići. — U Pećinski vrh k jugu ponire voda s Pjevačeve košanice i izvire u Janića pećini. Janića pećina ima uvijek vode, koja za poplava izbacuje pastrve po 4 kgr. teške. Ova pećina jako je duboka. Jedna pećina nalazi se nedaleko Čitluka na bari, t. z. Sička. Sičko vrelo izbija iz kamena i ne presušuje. — U Počitelju je Drljića pećina pod glavicom kod kuće Drljića, kad se ide putem u Počiteljsku dulibu. U toj se pećini vidi još ostatak od kamenih pregrada. — Sva ova vrela, ponore i pećine istražiti ću i napose prikazati. —

Dok sam još s Gjukanom u razgovoru bio, stade se magla oko Visočice ovdje ondje raskidati, a na jednom ukaza nam se divan alpski pojav »halo«, poput duge, ali se posve ne razvi, jer brzo izčeznu. Istom oko 8 sati razagna se magla na sve strane. Velebit se pokaza u svoj svojoj velebnosti, a pred nama puknu veličanstveni izgled na Jadransko more, njegovo otočje i grad Zadar, a osobito na cijelu Liku — Krbavu i Gacku dolinu. Uznesene misli i rodoljubna čuvstva nadjoše oduška u krasnim riječima našega Danila Medića :

Velebite, care naših gora,
Ti si Olimp, ali grčki nijesi,
Jer u tebi ne stanuju bijesi;
Ti si dika Jadranskoga mora
I prastaro sjedište Hrvata,
Ova pjesma neka ti je plata.

Ne mogu ovdje reći, što se sve vidi s vrha Visočice, jer vidik ne bijaše posve čist i jasan. O tome drugom boljom prilikom. — Napisavši svoja imena na stanac-kamen, stadosmo se oko 9 sati s jutra spuštati s Visočice, okrenuvši na počiteljsku stranu. Najprije dodjosmo u Smrčevac (Smrčevu dolinu), za tim sadjosmo pokoske (strmo i na okuču) pod Pijesak ispod Rudine, na Počiteljsku dulibu, te niza nju k Jankovu docu, gdje smo se odmorili. Od Jankova doca spustismo se k Paripovoj drazi, a odatle k Debeloj jeli ili birtiji. Tu su se negda odmarali nosioci vina i rakije, koji su išli iz Dalmacije preko Velebita u Počitelj i Čitluk. I to je bio kriomčarski put, kao i onaj iz Divosela preko Jandrine poljane. Od Debele jele sadjosmo k silnovitom i plitkom vrelu, zvano Vodicica, u Počiteljskoj dulibi (kamo stigosmo u 1/2 12 sati prije podne. Napivši se i odmorivši se saletismo strmom nizbrdicom na podnožje Velebita, na ravan Sičku

gdje nas je čekala napravljena sjenica, objed i kola za vožnju u Gospić. Kako su i Čitlučani za nas osjećali vidi se iz pozdrava, što smo ga našli na sjenici napisana: Živjeli na vrh Velebita i zdravo k nama sašli u pustu ravnicu!

Prije, nego sjedemo za sofru gotovu i prije nego počnemo svoje doživljaje i mnijenja jedan drugome kazivati i dok smo još svi na zajedničkom okupu predstavljam cijenjenim čitateljima uzlaznike na Visočicu, a to su suci: Vendler J., Petaj P.; politički činovnici: Blašković A., Derkos Vl., Lopašić M.; šumari: Schmidinger R., Drenovac M. (komu čast i hvala na uredbi i hrani) i Čanić A.; profesori: D. Travica, dr. Stj. Gjurašin, Drag. Franić, M. T. Petričević, I. Rukavina; trgovci: Došen M., Vukelić F.; knjigovodja: Sudec F., pak gimnazijalci; pl. Budisavljević Julije i Srdjan, Vouk K. i Rajčević S.; lugari: Rajčević J., Biljan J. i Vujinović M., kojima se takodjer osobito priznanje za njihov trud i volju i ovom prilikom mora iskazati. Osim ovih lugara znade put na Visočicu malo ne svaki Divoseljaniin, Čitlučanin i Počiteljanin. Napomenuti Gjukan Janić kaza mi dapače i ovu priču:

Putovalo do dvanaest druga

One idu na vrh Velebita,

Preko gore i zelena luga.

Gdje no leži snijeg sviju ljeta.

Za njima ide zloba smućenih očiju,

Tu se one jesu spominjale:

Za njima nesloga vozila kočiju,

Koja je od njih najstarija,

Pijanstvo ide od 'lada do 'lada,

U koje je najbolja majstorija

Za njim se rdja polagano vlada,

.

Nesreća im ponude prinaša,

.

A kradja ih obuva i odijeva;

Jedna se hvalila, što je brata s braćom zavadjala, druga se je sa svojom djecom ponosila, što joj ona služe novce, što u kuću ništa ne dadu, a iz kuće krivo dio vuku itd. itd. Kad je kuća svega puna bila, onda žene s vragom sreću dijele.

Od Sičke (nedaleko Čitluka), gdje smo objedovali, do Gospića ima oko 14 km. daljine ili 1½—2 sata vožnje.

Cjelokupni trošak na nas 36 osoba iznašao je 60 for. — Siromašniji djaci dobili su sve besplatno, a imatniji za polovicu osobne cijene.

Napokon ću primjetiti, da bi se za sada put na Visočicu mogao time olakšati, da se barem oko jako strmih mjesta naprave zavojiti nogostupi, trupci i balvani da se uklone, grmlje i šikara, koja na putu smeta, da se posiječe i ukrči, na raspucima i varakljivim mjestima se po drveću ili kamenju jasnim mastilom naprave putokazi, a najglavnije je, da se na Jandrinj poljani (1130 m.) ili na Strugi (1410 m.) pak u Smrčevu docu podignu kake take kolibe za prenoćanje i nevrjeme. Od velikoga zamašaja bila bi meteorologijska postaja na Visočici.

Gospić, 10. srpnja 1898.

Drag. Franić.

Meteorologijsko opažanje na Sljemenu god. 1898.¹

I. Siječanj, veljača i ožujak.

Meteorologijsku postaju na Sljemenu ustrojio je koncem god. 1888 g. prof. Stožir, bivši upravitelj zagrebačkog meteorologijskog observatorija. Jedva bi se moglo naći bolje i zgodnije mjesto u našoj domovini za visoku postaju, nego što je Sljeme. Mi imamo dosta gora i glavica i mnogo viših od Sljemena, ali tako izolovane i odasvuda nizinom opkoljene, ne imamo. Šteta samo što nije mogla biti smještena postaja ispod piramide, nego je u planinskoj kući. Moguće, da će se i tome s vremenom doskočiti.

Do god. 1893. bila su opažanja dosta loša poradi nemarnosti motritelja i loših instrumenata, ali iza kako je namješten drugi motritelj, a instrumenti zamjenjeni novima, mogu tvrditi da imamo na Sljemenu jednu od najboljih postaja u domovini.

Prostor ovoga lista mi ne dopušta, da ovdje nabrajam uzroke s kojih su nam opažanja na visokim brjegovima neobhodno potrebita, da potanko proučimo klimatske odnose naše domovine, i da nam mogu takova opažanja služiti kao podloga teoretičnom proučavanju vremena. Poradi toga prelazim na ovogodišnja opažanja.

Rezultati meteorologijskog opažanja na Sljemenu (935 m.) u god. 1898.

Mjesec	Tlak zraka					Temperatura zraka						
	Poprij.	Maksimum	Dne	Minimum	Dne	Poprij.	absolutni		absolutni			
							Maksim.	Minimum	Maksim.	Dne	Minimum	Dne
Siječanj	689.0	697.3	14.	677.7	24.	1.7	4.7	-1.5	11.0	6.	-12.0	26.
Veljača	670.8	689.0	15.	659.8	4.	-1.8	1.4	-5.0	9.5	2.	-12.0	13.
Ožujak	671.3	663.7	16.	667.5	96.	2.0	6.5	-2.0	17.0	19.	-8.2	11.

Mjesec	Tlak vode pare m/m	Relativna vlaga %	Naoblaka	Oborina m/m			Broj dana s oborinom		Broj dana sa				
				Suma	Maksim.	Dne	≥ 0.1 m/m	≤ 1.0 m/m	sotjegom	grmljavinom	Vjetrom > 5	Maglom	
													3., 8.
Siječanj	3.54	68.0	4.4	7.6	2.6	3., 8.	9	2	2	—	3	7	
Veljača	3.06	75.7	6.3	65.7	11.7	3.	18	12	16	—	8	10	
Ožujak	4.26	79.7	5.4	65.8	17.9	3.	14	10	8	—	1	11	

Mjesec	Popriječna jakost vjetra			Koliko je puta duvao vjetar od									Tisina
	7am	2pm	9pm	N	NE	E	SE	S	EW	W	NW		
Siječanj	3.1	3.0	3.7	13	2	12	7	21	0	28	10	0	
Veljača	2.9	3.0	3.2	8	1	21	9	14	7	15	9	0	
Ožujak	2.8	2.5	2.2	24	2	9	10	18	0	29	1	0	

¹⁾ Odsele donasat ćemo ova opažanja dobrotom g. pisca u svakom broju »Hrv. Planinara.« Ur.

Veoma je važno da znamo razliku između temperature zraka na Sljemenu i u Zagrebu. Popriječna razlika temperature Sljemena i observatorija bila je u siječnju — 0.38° (t. j. kod Planinske kuće je bila temperatura siječnja za 0.38° viša nego u Zagrebu), u veljači 4.4° (t. j. za toliko niža), u ožujku 5.0°

Razlika između temperature Sljemena i Zagreba je redovito najmanja u Siječnju, ali od kad se na Sljemenu opaža nije još bila popriječna temperatura siječnja na Sljemenu viša nego u Zagrebu ove godine.

Dani u kojima je bila na Sljemenu temperatura više jesu: 4. (3.8°), 5. (6.7°), 6. (7.8°), 7. (5.8°), 10. (0.9°), 11. (0.3°), 15. (3.4°), 16. (8.1°), 17. (5.8°), 18. (4.2°), 19. (1.7°), 20. (4.3°), 21. (6.9°), 22. (5.5°), 30. (2.4°). U svemu 15 dana. —

Svake godine ima u zimskim mjesecima od konca listopada do ožujka nekoliko dana u kojima je na Sljemenu toplije nego u Zagrebu, ali koliko onoga siječnja, još ih nije bilo.

Dne 4., 5., 6. i 7. je bila u Zagrebu skoro čitav dan magla, dočim je bilo na Sljemenu lijepo vrijeme; dne 10. i 11. isto. Dne 15. je bila u Zagrebu magla, a od tada do 22. u jutro bilo je neprestano posvema naoblačeno, tako da se od 16. u jutro do 22. u jutro nije ni vidilo sunce. Na Sljemenu je bilo čitavo to vrijeme posvema vedro.

Tlak zraka rasao je do noći od 3. na 4., a onda je padao do 7. Iza toga je neprestano rasao do 14. u jutro i ostao veoma visok do 21. kada je počeo padati. Dne 29. je bio opet veoma visok, a 30. je već naglo padao.

Iz prijašnjih godina i iz siječnja ove godine možemo zaključiti, da je na Sljemenu redovito temperatura zimi viša nego u Zagrebu, kada je tlak zraka veoma visok, osobito pako kada veoma visok tlak počinje padati. I obratno kada veoma nizko tlak počinje rasti, onda je na Sljemenu veoma hladno.

Ovu okolnost istaknuo sam svake godine u rezultatima meteorologijskih opažanja Zagreba i Sljemena štampanih u godišnjem izvješću zebrebačkog gradskog poglavarstva.

Pošto se ovaj isti pojav opaža svuda, gdje se mogu prisposobljati opažanja visokih postaja sa susjednima u nizini, to možemo preporučiti našim turistima neka se uspinju na brijegove zimi samo onda, kada je tlak zraka veoma visok, te počinje padati. Tada je redovito u nizini magla i hladno, a na vrhuncima krasno, toplo vrijeme.

Dr. Mohorovičić.

Društvene vesti.

Član-utemeljitelj. Gospodin Radovan Preradović iz Zagreba pristupio je H. P. D. kao član-utemeljitelj na kojem mu patriotskom činu liepa hvala i zahvala, pa se i drugi mogućnici ugledali u taj liepi primjer te svojim pristupom pomogli društvu, da svoj blagotvorni rād što više proširi u korist domovine.

Novi članovi. H. P. D. pristupili su kao članovi ova p. n. gg.: Aleksander Lohmer i Ivan Marek, kr. profesori (po g. N. Falleru); Martin Dokša, vjeroučitelj kr. učiteljske škole, Adolf Vuković, prefekt kr. učiteljske škole i A. Jemeršić (po g. D. Hircu) te Drag. Spitzer, P. Saulik, J. Urbani, viećnik kr. stola sedmorice, Drag. Vabić, ravnatelj komerc. banke, Fr. Virant, ravn. grad. daća, Iv. Volfran svi u Zagrebu; S. Plivelić, kr. profesor u Zemunu.

Planinarska podružnica u Gospiću složila se brigom i nastojanjem kr. velikoga župana Bude pl. Budisavljevića, pa su joj do sada članovima ova p. n. gg.: A. Blašković, kr. kot. predstojnik, I. Devčić, ravn. učitelj, V. Derkos, kr. kot. pristav, M. Drenovac, kr. nadšumarnik, Drag. Franić, kr. profesor, dr. S. Gjurašin, kr. profesor, M. Hellmann, c. kr. umir. satnik, P. Huber, kr. kot. predstojnik, Lj. Kekić, c. kr. umir. satnik, Iv. Kovačević, župnik (Smiljan), F. Lovrić, učitelj, N. Pavelić, trgovac, P. Petaj, kr. kot. sudac, M. Petričević, kr. profesor, F. Sudec, blagajnik štedione, I. Stipac ravn. učitelj, (Smiljan) S. Šulek, rav. učitelj više djev. škole, R. Šmidinger, kr. šumar, nadzornik. Iv. Rukavina, D. Travica, kr. profesori, I. Vendler, kr. sudb. viećnik, F. Vukelić, trgovac; svi ovi u Gospiću.

Na Oštrcu. Planinari gg. N. Faller, D. Hirc i dr. A. Langhofer uzpeli su se na Oštrc (753 m.) 8. pr. mj. Prvi puta (29. lipnja) pošla su prva dvojica sa prof. dr. Heinzom na taj svojim oblikom prezanimivi brieg iz samoborskih Ruda i uzlazili velikim strminama veoma naporno. Na drugom uzlazu htjeli su, da mu se vinu na oštru i plješivu glavicu s druge strane, pa su toga radi pošli u Lipovac mali, a odavle prekrasnom šumom Bukovje do razvalina grada Lipovca, što leži u velikoj zabiti, uživajući krasne vidike na sve strane. Šumom Klokočevicom pošli su strmom Presikom, na Vritlinku odkuda im se sjedne strane otvorio vidik na Rude, sv. Lenard, Kotare i bieli Zagreb, a s druge na protegnutu kosu u kojoj se uzdiže Japetić (802 m.) najviši brieg u Samoborskoj gori, a nije to Plješivica (780.)¹⁾ kako to još i sada tu i tamo čitamo. Kad su planinari minuli Preseku, počese se uzpinjati na Veliki Oštrc na kojem se u oči Jurjeva roče vještice od kojih pećine zasvietle. —

Dalek je vidik na savsku nizinu, a inače seže do Bosanskih planina. Osobito poučno se iziće Zagrebačka gora, Kalnička gora, Ivanšćica, pa štajerske planine sa sv. Donatom i jednim dielom Zagorja.

Preko Maloga Oštrca, sa kojega su se planinari radi velike strmine odsmicali na Vrućak-brieg, krenuše u Rude, a odavle u Samobor, zaključivši time ovogodišnje daljne izlete.

¹⁾ Jedna Plješivica ima i u susjednom Žumberku, a visina joj je 730 m. Tu ima mjesto, ali i brieg Oštrc (569 m.) a poznamo brieg istoga imena i u Zagrebačkoj gori kod Vidovca, dočim su u Zagorju kod Lobora razvaline grada Oštrca. Ured.

Izlet na sv. Geru. U zadnjoj odborskoj sjednici H. P. D. zaključeno je, da se ove jeseni, čim ovremeni, poduzme izlet na sv. Geru u Žumberku s koje planinar uživa daleki i raznoličan vidik.

Raznice.

Talijanska kraljica — planinarka. Kako pišu rimske novine, kraljica Margareta je strastvena planinarka. Svake godine boravi dulje vremena u Alpama. Ljetos je svoj boravak u Gresoneyu produljila, te se danonice uzpinje na alpinske visove, a vodi ju na njezinim izletima barun Peccoz, u čijoj vili kraljica stanuje. Kraljica je na svakom izletu vanredno dobre volje, a nosi kostum tirolskih planinarka.

Bjelolist (*Leontopodium alpinum*; **Alpen** — *Edelweiss*) na Kleku. Ova svakomu planinaru toli mila i opjevana alpinka raste u nas u Gorskom kotaru i u Lici. Da g. veterinar Fink starca Kleka zakiti najljepšim alpskim cvietom, potrudio se na Veliki Risnjak i odavle 17 bušica bjelolista presadio najprije u svoj cvietnjak u Ogulinu, a poslije na Klek na vrlo zgodnom mjestu, gdje je ljetos cvao u blizini vjernaog si druga pjenišnika (*Rhododendron hirsutum*; *Alpenröschen*) i drugih nekih alpinka.

Na Triglavu. Prve bijahu ljetos na Triglavu (21. lipnja) »tri gospodje«, koje uzadjoše iz Bohinjske doline, jedna »gospojica« iz Melka, te jedan planinar iz Trsta, drugi iz Budimpešte. 14. pr. mj. upriličila je uzlaz na Triglav Radovljiška podružnica. Drugi dan sabralo se pred crkvom do 100 planinara. Pravom iztiče »Planinski vestnik«, da takovi izleti nemalo pripomažu k razvoju slovenskoga planinarstva te kliče začetnicima izleta: Samo napried!

Club českih turista u Pragu imao je god. 1896. 3004 člana od kojih je pripadalo osrednjemu društvu 795, a podružnicama 2209 članova. Utemeljen je taj klub g. 1888. te ima sada u Českoj, Moravskoj i Šljekoj 36 podružnica i 3400 članova. U spomen stogodišnjice svoga velikana Franje Palackoga izdao je isti klub vodja »Vzhoru do Bezkyd a na Moravske Valaško« (str. 1—31), ukrasiv ga sa slikom velikog povjestničara i kartom, koja objašnjuje dotični opis.

Društvo izdaje već 10 godina društveni ilustrovani viestnik »Časopis turistu«, kojemu je urednikom prof. dr. S. Guth u Pragu, a cjenama je na godinu 2 for. Uredništvo »H. P.« dobiva taj izvrstni list u zamjenu, a nastojat će da što prije dobije i publikacije »Tatranskoga društva« u Krakovu i »Turističkoga društva« u

Sofiji, kao što i »Alpzy Věstnik«, što je počeo ljetos izlaziti u Pragu.

Kuće slovenskoga planinarskoga društva. Koji brigu posvećuje planinarstvu pobratimsko nam društvo u Ljubljani, koje postoji tek četvrtu godinu, svjedoče mu i planinske kuće, koje je do sada sagradilo.

Orožnova kuća, imenovana po društvenom predsjedniku, prof. Fr. Orožnu, leži na sjevernom pobočju Črne prsti na planini »Pod Liscem« 1346 m. visoko; **Kocbekova kuća** imenovana po Franji Kocbeku, prvom predsjedniku Savinske podružnice i ujedno nadučitelju u Gornjem gradu u Štajerskoj, uzdiže se na sjevernom rubu Moličke planine (1770 m.) **Vodnikovu kuću** tako imenovanu po prvom slovenskom pjesniku i »hribolazcu« Valentinu Vodniku sagradila je Radovljiška podružnica na spomen stogodišnjice (1895) Vodnikova uzlaza na Triglav. Kuća leži u Velom polju, krasnoj gorskoj kotlini, kod Triglava, a 1660 m. visoko; **Aljaževa kuća** (1000 m.) tako imenovanu po župniku i prezaslužnom planinaru, Jakovu Aljažu. Sagradilo je tu kuću osrednje planinsko društvo g. 1896. a stoji na kraju Vrata, krasne doline pod Triglavom.

Triglavska kuća, gradjena od istoga društva g. 1806. leži na planini Kredarici, zapadno od Maloga Triglava pod samim ledenikom dočim se Mozirska kuća uzdiže na Goliškoj planini 1300 m. visoko; a gradila ju Savinska podružnica g. 1897. — 21. srpnja t. g. posvećena je Gorjanska kuća na Menini planini, jugo-zapadnom ogranku Savinskih planina. K tomu slavu došlo je više od 40 planinara iz Ljubljane, Celja, Kamnika, Mozirja i Gornjega grada, među njimi i dvorski savjetnik Šuklje koji je planinare oslovio zasnosnim govorom, koji bijaše popraćen burnim uzklicama.

Poslije posvete, koju je obavio Jernej Vurkelc, kapelan u Gornjem gradu, zapjevaše planinari hrvatsku himnu »Liepa naša domovina«, koje se zvonki glasovi daleko razli-gahu Meninskom planinom pobratimske Slovenije. —

U Triglavskoj kući bilo je ljetos 206 planinara, među ovima i jedan planinar iz Rusije, a u Vodnikovoj kući 29 planinara.

Odgovorni urednik: **Dragutin Hirc.** — Vlastnik i izdavatelj: „Hrv. planinarsko društvo.“

Tisak **Antuna Scholza.**